

ERGENLİKTE DOSTLUK VE AŞK

Berthe REYMOND-RIVIER (*)

Çev. Dr. Bekir ONUR **

DOSTLUK

Erkek ve kız ergenin reddedilen anababa modellerinin yerine, gerçekte yine idealize edilmiş baba ya da anne figürleri olan modelleri koyarak sık sık gerçekleştirdikleri uzlaşım türü, eski sevgi nesnelere uzaklaşma tarzlarından biridir sadece. Aynı şekilde, ikincil denebilecek ve çok hızla değişen, roman kahramanlarıyla, film oyuncularıyla ve bugün çağımızın çok düşkün olduğu bütün şu genç yıldızlarla özdeşleşmeler de vardır. Ayrıca, ve özellikle dostluk da vardır.

Kişinin kendisine benzeyen, aynı sorunları, aynı kuşkuları, aynı bunalımları, başkaldırıları, coşkuları yaşayan bir varlıkla özdeşleşmesinin, onda kendini bulma ve tek başına dayanılamayacak denli ağır duyguları onunla paylaşma olanağının çok büyük bir önemi vardır ve bunlar gençlik bunalımının evriminde önemli bir rol oynayacaktır. Eğer dostluk Montaigne'in sözünü ettiği şu «ruhların evrensel (1) kaynaşması» ise, o zaman onun ancak ve ancak ergenlikte keşfedileceğini onaylamak gerekir. Çocukluk «dostluklar», alışkanlıklara ve ortak uğraşlara, özellikle oyuna dayanan basit arkadaşlıklardır sadece. 10-11 yaşlarından itibaren dostlukların sıklaştığı ve daha seçici olduğu görülür; fakat ancak erinlikten itibaren dostluklar derinleşir ve daha tutkulu olur. Ateşli, tekelci, alıngan olan bu dostluklar, özellikle kızlarda, fakat sık sık erkek

(*) Cenevre Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğretim Görevlisi.

(**) Psikoloji Bölümü Asistanı. Çevirisini sunduğumuz yazı yazarın *Le développement sociale de l'enfant et de l'adolescent* (Charles Dessart, beşinci baskı, Brüksel, 1965) adlı kitabından alınmıştır. (Bölüm IV, sayfa 201-218). Kitabın önceki iki bölümünün çevirisi daha önce *Ulusal Kültür* dergisinde (sayı 5, Temmuz 1979) «Gençlik Bunalımı» başlığıyla yayınlanmıştır.

(1) Yani tümüyle, herşeyiyle.

çocuklarda da, önünden geldikleri ve haberini verdikleri aşka benzerler. Bu dostluklar aşkın dilini kullanırlar ve tıpkı aşk gibi fırtınalardan, dargınlıklar ve ayrılmalardan, özür dilemeler ve barışmalardan geçerler. Bir erkek ya da kız dostun ihaneti, erkek ya da kız ergen için kişiyi derinden yaralayan altüst edici bir yaşantıdır. Bu ihanet sadece onun mutlak olma dileğine, sevgi ve sevecenlik gereksinmesine indirilmiş bir darbe değildir; dostluk içinde kesinlikle güç kazanan kendi değeri duygusuna da zarar verir. Bu çağda dost benliğe destek rolünü oynar. Dost başka bir benliktir, çoğu zaman idealize edilmiş ve kişiye güvenlik verici bir imge sağlayan bir benlik. Böyle bir ilişkinin önemi işte buradan gelir, koptuğu zamanki şaşkınlık da... Bir dostluğun kopmasının bazı kaçışlara bağlı olması hiç de nadir değildir. Gençlik dostluğunun temelinde pek çok özseverlik vardır, çünkü partönerle ilişki birçok açıdan aynaya bakılarak kurulmuş bir ilişkidir. Fakat bu özseverliği (ki genel olarak ergenin her davranışının altında bulunur) olumsuz saymak haksızlık olur. Cömert ve çıkar gözetmeyen atımlara hiçbir şekilde engel olmamasının ötesinde, bu özseverlik kendine güveni arttırarak benliği güçlendirir ve başkasında kendini arayan kişiliğin tutarlılığını ve birliğini destekler. Çünkü sayısız özdeşleşmeler benliğin bölünmesi, kişisel anlatımın ortadan kalkması tehlikelerini yaratır. Şu halde bu özsever evre özdeşleşme sürecinin merkezkaç hareketini dengelemek için zorunludur.

Bütün bunlar gençlik dostluğunun çoğu zaman ikili bir yalnızlık olduğunu, toplumsallığın gelişiminde bir gerilemeyi gösterebileceğini ve grupla bütünleşmeye engel olabileceğini açıklar. Dostluğun tekelci niteliği, özellikle erkek ya da kız dost beğenilerine göre değilse bazen anababaları kaygılandırır (üstelik bu dostlar gencin mensup olduğundan çok farklı ve hatta çok karşıt bir çevreden seçildikleri için anababaların beğenisine nadiren uyarlar). Böylece anababaların bu dostluğu kesmek için etkin bir biçimde işe karıştıkları olur. Birçok durumda anababaların haksız oldukları ve ateşin üzerine körükle gittikleri söylenebilir, başkaldırı ateşinin ve dostluk alevinin üzerine... Bu dostluğu kendi başına sönmeye bırakmak çok daha akıllıca olur; çünkü olabildiğince tutkulu ve tekelci olan bu dostluk, belki tamamen bu nedenle, nadiren sürekli olmaktadır. Ergen yanıp tutuşmaktadır, fakat bunlar hemen hemen daima şiddetli olduğu kadar da kısa süren alevlerdir. 12 ve 14-15 yaşları arasında pek çok genç kız bir «en iyi dost»tan bir başkasına geçer. Bu çağın dostluğu ayrılığa pek az direnebilir, hatta ayrılık başlangıçta çok dramatik gelse bile... Bazen bir erkek ya da kız dostun okul ve hatta sınıf değiştirmesi bağların gevşemesine yetecektir. Dostlardan bi-

rinin karşı cinse yönelmesi de bir dostluğun sonunun geldiğini bildirir, özellikle öbür kişi daha genç ya da daha az gelişmiş olduğu zaman.

Ne olursa olsun, 15 ya da 17 yaşından önce doğmuş bir dostluğun ergenlikten sonra da sürmesi için elverişli özel koşullar gereklidir. İki genci birleştiren duyguların yoğunluğu ile değişken ve geçici nitelikleri arasındaki bu çelişki ergenin oynak kişiliği imgesiyle ilgilidir. Ayrıca özdeşleşme iki varlık arasındaki mesafeyi ortadan kaldırır. Ötekinin duyguları, kanıları, düşünceleri kendininkiler olur; aynı zamanda kendi tepkileri de ona maledilir. İlişki o denli içtendir ki, öteki hakkında nesnel bir yargıya varmayı engeller. Ergenin dostuna kendi idealleştirilmiş benliğini yansıtması oranında, onu kendisi olarak değil onun hakkında geliştirdiği imge için sevmesi oranında, onca yürek paralayıcı olan dostluğun ayrılmasına ya da kopmasına kolayca çare bulunur; dostun yerine çabucak bir başkası konur. Buna karşılık, ergenin kim olduğunun ve ne olmak istediğinin bilincine varmasından ve kendini daima daha kişisel bir biçimde onaylamasından itibaren, yani başkasıyla özdeşleşmeyi artık sadece kendi kendisiyle özdeş olmak üzere kestirdiği andan itibaren, dostluk ilişkileri daha sağlam ve sürekli olacaktır. Dost olduğu gibi görülecek ve olduğu gibi sevillecektir. Dostluğun başlangıçta aşka çok yakın olduğunu, ergenin, cinsel dürtülerin yoğunlaşmasıyla daha sonra karşı cinsten birine yöneltilecek duyguları ve coşkuları dostuna göstermekle başladığını bir kez daha yineleyelim. Tutku çemberinden kurtulmuş dostluk daha dingin, dolayısıyla daha sürekli olacaktır.

Şu halde ergenliğe girişteki dostluk, özellikle temeldeki eşcinsellik nedeniyle bazı tehlikeler taşımaktan uzak değildir. Fakat, burada duyulardan çok kalbin konuştuğu gerçeğinden öte, sadece geçici bir aşamanın söz konusu olduğunu bir daha belirtelim. Gençler zaman zaman yasak eylemlere girişseler bile, bunlar genellikle sadece anlık sapmalardır ve dramatize edilmemeleri gerekir. Beceriksizce bir müdahale sadece ergenin zaten çok eğilimli olduğu suçluluk duygusunu pekiştirmekle kalmaz, ayrıca (ve çoğu kez bu yüzden) onu anormal bir davranışa da iyice saplandırabilir. Zaten anababalar ve eğitimciler, tamamen saf bir dostluğun «sağlıksız» olduğundan haksız yere şüphe ederek ve böylece genç insanların ruhuna karışıklık ve kuşku sokarak hiç de kötülük olmayan yerde kötülük görme eğilimindedirler çoğu zaman. Ayrıca bu gizli eşcinsellik nadiren tekeldir; çabucak erkek dostun kız kardeşine ya da kız dostun erkek kardeşine ilgi duyulur veya aynı genç için birlikte

yanıp tutuşulur. Dostluğun ergeni tinsel yönden zenginleştirmesi bir yana; güvenlik verici ve suçluluktan kurtarıcı etkisi, jenital bakımdan olgunlaşmasının ve Oedipe karmaşasının yeniden canlanmasının yol açtığı derin anksiyeteyi aşmasında ergene yardımcı olur. Dostluk; aşkın bilinmeyen dünyasına doğru yola çıkmadan önce yolcunun gücünü yeniden toplayabileceği ve kendine güven kazanabileceği bir konaklama yeri gibidir.

AŞKIN DOĞUŞU

Aşkın doğuşu, duygusal yaşamın tümünde ve gitgide tüm kişilikte derin bir değişime yol açan cinsel içgüdünün ortaya çıkışına bağlıdır kuşkusuz. Coşkuların zenginliği ve yoğunluğu, imgelemin gelişmesi, bilinmeyen bir amaca doğru güçlü ve belirsiz atılımlar, sevgiye ve mutlaka duyulan susuzluk, bilinçdışındaki yoğun «ileri yürüme» isteği ile yine yoğun «geriye dönme» (2) gereksinmesi arasındaki çatışmayı ortaya koyan duygu karışıklığı... bütün bunlar içgüdünün önce yer altındaki çalışmasını açığa vurur. İçgüdünün çalışması, fakat aynı zamanda içgüdüye karşı koyacak güçlerin de seferber edilmesi. Yarattığı Oedipiyen karışıklıklar ve çevrenin istemlerini içten içe empoze eden üstbenliğin yasakları nedeniyle bu içgüdü korku vericidir. Bu savunma mekanizmaları toplumsal uyum için zorunludur; çünkü toplumumuzun ahlâkı ergenin yeni yeni kazandığı jenitalliğini kullanmasını yasaklar. Bu mekanizmalar aynı zamanda benliği güçlendirir, kişiliğin gelişmesine ve zenginleşmesine katkıda bulunurlar. Yüceltilen içgüdüsel güç tinsel ve imgesel yaşamın hizmetine verilir ya da toplumsal, kültürel, sportif etkinliklere yöneltilir. İçgüdünün yüceltilmesi ya da idealleştirilmesi -ki onun canlı gücünü korurlar- normal mekanizmalardır. Buna karşılık çok güçlü bir suçluluk kaynağı olan içgüdüyü ortadan kaldırmayı amaçlayan ve eninde sonunda nörotik belirtilerin ortaya çıkmasına varan başka mekanizmalar da vardır. Bu konuda en uç örneklerden biri olan «çileci» ergen (Anna Freud) örneğini verebiliriz. Çileci ergen, cinselliğin zorlaması denebilecek bir reddetmenin ardından, ne türden olursa olsun -hatta beslenmeyi reddetmeye kadar giden- her türlü dürtüsel doyumunu kendine yasaklar. Bu «çilecilik», daha hafif bir biçimde, karşı cinse yönelik her bakışı, bayağı ve aşağılık saydığı aşkla ilgili her düşüncüyü kendine yasaklayan ve sadece zihnin uyusuk -ve duyarsız- alanlarında gezindiğini ileri süren gençlerde de bulunur. Böyle bir tutum ergenliğin başlarında, özellikle, kızlara ve genel olarak aşka karşı bile bile düşman-

(2) H. DEUTSCH, *La psychologie des femmes*, P.U.F., Paris, 1949, cilt 1, s. 105.

lık ve aşagılama gösteren erkek çocuklarda oldukça sıklıdır. Bu tutum sürekli olduğu ve tüm duygusal yaşamı ortadan kaldırmakla sonuçlandığı zaman anormal olur.

Ergen arkadaşlıklarında önce, içgüdüsel olan bu diğer aşk davranışından henüz ayrı olan ve yoğunluğu genç erkek ya da kıızı normal olarak karşı cinse yönelmeye sevkeden sevginin geliştiğini görmüştük. Aşk böylece coşkuları ve acılarıyla ve özellikle romantizmle yaşamın en büyük olayı olmaktadır. Çünkü aşagı yukarı ergenlerin hepsi her türlü tensel ögeden arınmış ideal bir aşk düşünmekle başlarlar. İmgelemin ve düşün parlak renkleriyle süslenmiş, karşısında gerçekliğin çok yavan ve donuk kaldığı bir aşktır bu. İçgüdüyü idealleştirme eğilimi başlangıçta erkeklerde ve kızlarda ortaktır; imgesel yaşamın yeni yoğunluğunda, uzun uzun düş kurmalarda, yalnızlık hazzında kendini gösterir. Ergen ve daha çok kıızı ergen imge içinde sevmeye ve sevilme gereksinmelerini gidereceklerdir; aşk tutkusunun ateşine tehlikesizce atılabilirler. Roman kahramanlarının tüm iyiliklerini, çekiciliklerini, erdemlerini kendilerine malederek, gerçek yaşamda gösterdikleri acemiliği, beceriksizliği, utangaçlığı, gerçek her türlü aşk deneyi karşısında duydukları büyük korkuyu -ki cinselliğin ilk çağrıları karşısındaki anksiyetelerini gizler- ödünleyebilirler. Duyguları yakın ve yaklaşılabılır bir varlığa yönelebilir (ama her zaman böyle değildir). Egemen olan ve bir aşkın çevresinde çoğu zaman yaşantıyla büyük bir ilgisi bulunmayan romantik bir sevgi oluşturan imgeleridir asıl.

Ancak erkekler ve kıızlar buradan itibaren çok farklı bir gelişim göstereceklerdir. Erkekler olabildiğince idealleştirilmiş aşk imgelerinin erotik niteliğinden uzun zaman habersiz kalamazlar. Çünkü bu imgeler, onları cinselliğe bağlayan bağı açıkça gösteren jenital süreçlere eşlik etmekte gecikmezler. Erkek ergenin kurduğu düşler oldukça hızlı bir biçimde çok daha gerçekçi bir nitelik kazanacaktır; oysa kıızı ergen kendi düşlerini onları niteleyen cinsellikten habersiz olarak sürdürecektir. Kıızı ergende bu bilincin kazanılması daha geç olacaktır; çünkü cinsel uyarılabilirlik jenital organlara kesin olarak yerleşmeden uzun süre dağınık kalır. Sevgi duyu hazzından önce gelişir ve bu nedenle aşırı duygusal ve romantik imgeler ilke olarak genç kıızın yaşamında çok daha önemli bir yer tutarlar. Erkek ergenin daha etkin ve daha bilinçli cinselliği tam tersine onu bu alana götürür; düş içinde olmaktan çok dış dünya ve eylem içinde bir çıkış yolu, dürtülerine çıkış yolları aramaya iter onu. Gerçekdışı aşklerle uzun zaman yetinemez, etkin bir biçimde karşı cinste bir partönere yönelir, onu fethetmeye başlangıçta çok acemice ve beceriksizce girer.

Aşkın ilk coşkuları, duyularını ilk uyanışı Cherubin (*) tipinde somutlaşır. Bir kadını bir görüşte bile yüreği oynayan ve altüst olan Cherubin; «cesaret etmeye cesareti olmayan» Cherubin; birisine «sizi seviyorum» diyebilme gereksinmesi, bunu tek başına parkta koşarak ağaçlara, bulutlara, rüzgâra diyecek kadar şiddetli olan Cherubin... Beaumarchais'nin ergeninın uçarı, yüz­süz ve erken gelişmiş yönü özellikle 18. yüzyılın «libertin» duyarlılığından geliyorsa da; sevgi açlığı, yaramaz ve kabına sığmaz haz düşkünlüğü, başolunmaz isteklerini izleyen ani utangaçlığı, hiçbirine bağlanmadan bütün kadınlara (ve hatta bir an sert Marceline'e bile) askıntı olan arzularının karışık ve kararsız tabiatı genç ergenin sürekli özellikleridir. Aynı zamanda belirsizlik de taşıyan, henüz çocuklukta ve kadınsıl özelliklerden iyice kurtulamamış bu yeni yeni doğan erkekliği, Beaumarchais, Cherubin rolünün bir kadın tarafından oynanması gerektiğini belirterek özenle yansıtmıştır.

Dıştan bakıldığında kıpır kıpır ve düzensiz bir etkinlikle kendini gösteren (doğal olarak okul çalışmalarını da etkileyen) bu el yordamıyla arayışı, içgüdü ve sevginin bu uyumsuz oyununu, 15-16 yaşından itibaren, ergenin duygularının daha kararlı ve daha sürekli bir biçimde tek bir kişi üzerinde toplandığı bir dönem izler genellikle. Eğer gelişim normale bu duygularda cinsel öge ile duygusal öge uyumlu bir biçimde birleşmiş olacaktır. Bu uyumun biçimleri, bireyin ruhsal geçmişine, eğitimine, ilk cinsel deneylerin yaşandığı an ve koşullara göre bireyden bireye değişecektir. İçgüdü ile sevgi arasındaki çözülme erkek çocuğun yolunu gözleyen tehlikelerden biridir ve ilerdeki duygusal yaşamda anormalliklere yol açabilir. Böylece kişi sevdiği fakat çok idealleştirdiği kadına karşı sadece platonik duygular duyacak ve arzu ettiği kadını bedeniyle de sevmeyecektir. Aynı çözülme kız çocukta da ortaya çıkabilir, fakat H. Deutsch'un belirttiği gibi (3) sevgi nesnesine uygulanmak yerine kızın bizzat kendisine dokunur: «Ya sadece basit bir cinsel

(*) Fransız yazarı Beaumarchais'nin ünlü yapıtı **Figaro'nun Düğünü** (1778) nün erkek kahramanlarından biri. Yazar bu rolün genç ve güzel bir kadın tarafından oynanmasını istemiştir. Çünkü Cherubin 13 yaşındadır ve erkeklik içgüdü­sünün uyanmasına eşlik eden bir çeşit kadınsı yönü vardır. Kadınların karşısında hem son derece utangaç, hem de atılgan ve arzuludur. Yaratıcısının tanımlamasıyla, «Kaygılı ve belirsiz bir arzu onun karakterinin özüdür. Erinliğe hiçbir tasarısı, hiçbir bilgisi olmadan girmekte, her olaya atılmaktadır. Nihayet o, çok acı verse de her annenin yüreğinin derinliklerinde oğlunun olmasını istediği kişidir». Eleştirmenlere göre Beaumarchais, artık bir çocuk olmayan ama henüz tam bir erkek de olmayan bu kahramanıyla Fransız edebiyatının ilk gerçek ergenini yaratmıştır. (Çev. notu).

(3) H. DEUTSCH, age., s. 129.

nesne olacak kadar düşer, ya da yanına yaklaşılmaz bir düzeye koyar kendini».

* * *

Daha önce gördüğümüz gibi, aşkı idealleştirme eğilimi kız ergende erkektekinden daha belirgindir. Kız, erkekten çok daha uzun zaman imgesel ya da en azından pek az gerçek aşklarla doyum bulabilir; çünkü onun yanıp tutuştuğu varlıklar onda uyandırdıkları duygulardan daha az önemlidirler. Bu duygular kız ergenin kalbinin ve imgelemenin zevk alacağı gerçek kazançlardır. Kadın psikolojisine ilişkin en önemli incelemesinin bir bölümünü kız ergenin duygusal yaşamının evrimine ayıran -ilerdeki sayfaflarda ona sık sık başvuracağız- H. Deutsch şöyle yazar: «En derin aşk sarhoşlukları imgesel aşkta duyulur ve bu duygular nesnel aşkın niteliklerini taşırlar. Böyle durumlarda aşkı duymak tek önemli şeydir; sevilen kişinin nesnel bir gerçekliğinin olması zorunlu değildir» (4). Yazar ayrıca kız ergenin başka bir ayırıcı niteliğini belirtmektedir: kızın erkeğinkinden daha belirgin «aşkı tekrar tekrar duyma» yeteneği. Kız ergenin o kadar güçlü bir biçimde sevdiğine inandığı varlık çoğu zaman çabucak terkedilir ve hemen yerine aynı şiddette bir tutkunun konusu olacak bir başkası konur. Kız ergenler, birbirini izleyen düş kırıklıklarından hiçbir zaman yılmadan, her defasında Büyük Aşk'ı bulduklarına inanarak bile bile ateşten ateşe koşarlar. Aslında onları bir kişiden diğerine uçmaya iten şey kanatlarını yakma korkusudur çoğu zaman. Bazın sevdikleri kişinin duygularına karşılık vermesi yeterlidir ve bir bakarsınız bu duygulara son verip kaçıyorlar... Kızlar, daha sıklıkla, erişilemez kişileri seçerek olası bir ilişkinin yaratabileceği her türlü tehlikeye karşı kendilerini içgüdüsel olarak korurlar. Bu kişi, ağabeyin genç kıza şöylesine ve üstelik dostça bakan ve onu zaman zaman gören bir dostudur; bir öğretmendir; sokaktan geçerken karşılaşılan tanımadık, ama bir bakışta kızın kalbini ve özellikle imgelemine fethetmeye yeten biridir; hatta sadece lafının edildiğini işittiği bir kişidir.

Şu halde gerçekliğin sunduğu incecik bir kumaşın üzerine düş gücü en romantik konuları işleyecektir. İşin özü genellikle şuna indirgenir: bir patlama eylemiyle, o zamana kadar gizli kalmış becerilerle kız ergen ansızın sahnenin önünde yer alır. Ergenliğin megalomaniye eğilimiyle bakılırsa boyutları dünyayı tutabilen bir sahnedir bu. Kahramanın çevresine doluşan hayran kalabalığı arasındadır «O»; o ana kadar tanımadığı ve şimdi ayaklarına kapanan aşk-

(4) H. DEUTSCH, age., s. 89.

tan çılgına dönmüş kişi... Bu imgelerin içeriği doğal olarak genç kızın ilgilerine ve kültürel çevresine göre değişir. Biri onu ünlü yapacak bir roman yazar herkesten gizli, bir başkası spor başarıları kazanır, bir üçüncüsü büyük bir yıldız olur, bir diğeri de göz kamaştırıcı bir giysiyle baloya gider ve gecenin kraliçesi seçildiğini görür. Böyle düşlemlerde bu çağın çok tipik olan özsever ve göstermecî eğilimleri bulunur ve yine kız ergende erkektekinden daha güçlüdür. Özsever öge düş kuran kızın kendine atfetmekten geri kalmayacağı güzel rolde yer alacaktır. H. Deutsch şöyle demektedir: «Bütün deney yaşama yeteneği tamamen özseverdir, sadece imgelemin içerikleri konusunda değil, aynı zamanda sevgi nesnesiyle kurmayı istediği ilişki konusunda da. Fakat burada bile özseverlik tek etken değildir, çünkü bu düşlemlerde daima geçmişin nesnelere buluruz ve çoğu kez şiddetle arzu edilen platonik aşıkta babanın özellikleriyle karşılaşırız» (5). Böyle hallerde güncel durumla önceki üçlü durum arasında bilinçdışında kurulan ilişki ortaya çıkar. Aşkın doğuşu karşı cinsten anababaya doğru -yasak- bir yönelişin yaşandığı noktada başlar; bu da üstbenliğin ve onun tabularının işe karışmasına yol açar.

Bazen kız ergenin kendini düşlemlerine öylesine kapattığı görülür ki, bunlar gerçeklikten daha gerçek olur. Sadece imgeleminde varolan bir aşk öyküsünün olaylarını en ince ayrıntılarıyla kız arkadaşlarına anlatarak masallar uydurmaya koyulur. Bu öykünün doğruluğuna inanma, ona gerçeklik verme gereksinmesi -ve aynı zamanda her türlü gerçekleşmeye karşı kendini koruma gereksinmesi- genç kıza kendi kendine aşk mektupları yazmaya kadar götürülebilir, bunları başkalarına da göstermeye zorlayabilir. H. Deutsch, 13-17 yaşları arasında düşlerine son derece kapılıp «yalnızlıkta sevinç ve acı dolu bir yaşam bulan» bir genç kız vakasını nakleder. «Gözleri sık sık yaşlarla dolar, çünkü onu aldatan ve hatta döven sevgilisi bir zalim olup çıkar, sonra aşkla dolup taşarak ona -aslında kendisinin satın aldığı- çiçekler getirir. Sevgilinin fotoğrafına sahip olmak için bir düzen kurar ve fotoğrafın üzerine bir aşk itihafı yazar» (6). Üç yıl boyunca bu kız bu imgesel serüvenin günlükünü tutar ve her isteyene anlatır. Bu aşırı örnek, ergenlik sırasında gerçek ile düş arasındaki sınırların ne kadar kaypak ve dış dünyaya uyumun ne kadar nazik olduğunu gösterir.

Bu doğru olduğu oranda, 13-14 yaşındaki bir kız ergenin aşk düşlemlerini güçlendiren her türlü tutkuyu somut olarak gerçek-

(5) H. DEUTSCH, age., s. 90.

(6) H. DEUTSCH, age., s. 112.

leştirmek için bir çaba göstermesi çok enderdir. Onları düş içinde yaşamak ona yetmektedir. Bununla birlikte, spor, müzik, edebiyat vb. gibi bütün alanlarda genç yeteneklerin kullandığı ve pek çok örneğin artık düşlere kapılmak için hiç de heves duyulmadığını gösterdiği günümüzde, genç kızların da erkekler gibi daha erkenden ve daha etkin biçimde gerçeğe yönelmeleri olanaklıdır. Buna çağımızın kızların etkinlik alanını genişleten ve kızları geçmiştekinden çok daha erkenden yaşamın gerçekleriyle ilişkili kılan daha özgür gelenekleri de eklenmektedir.

Fakat gerçekliğe çok erkeden yönelme tehlikeler de içerir. Bağımsızlaşmış, «çağdaş» olmayı isteyen birçok genç kız, psikolojik olarak hazır olmadıkları cinsel deneylere atılıyorlar veya itilmelerine izin veriyorlar. Ailelerine ve çevrelerine meydan okumayı düşünüyorlar. Gerçekte bu tutum tamamen tepkiseldir ve onların düşündüğü gibi özgür değildir, hemen yoğun suçluluk ve anksiyete duygularına kapılmalarına yol açacaktır.

Kimileri de «kendi yaşamlarını yaşamak» için değil, fakat son derece cinselleşmiş imgelerinden kaçmak için kararlılıkla gerçeğe yönelirler. «Böyle genç kızların çoğu zaman aşkı yaşamlarından tümüyle çıkarıp atma eğilimleri vardır. Yüksek insancıl, toplumsal ve bilimsel dilekleri olsa bile, bunlar duygusal deneyden gelen tinsel zenginlikten yoksundurlar. Tüm coşkusal yaşamı terkeden bu tür bir genç kız uzun süre özsever ve soğuk bir «nesnellik»e kendini koyuverir. Burada tehlike, duygusal yaşamı kesinlikle sakatlayabilecek bu tümel yüceltmenin başarılı olmasındadır. Bu genç kızlar ilerdeki yaşamlarında nevrozun tehdidi altındadırlar» (7). Daha ileri bir adımda yukarıda sözünü ettiğimiz «çileci» kız ergen tipiyle karşılaşırız. «Geleceğin tüm özgür çağrılarını donmuştur; özgürlük gereksinmesi ve aşk açlığı yerini katı ahlâk ilkelerine bırakır. Bu ilkelere saldıracak bir tehlikenin her ortaya çıkışında bir iç yasanın sesi «alarm sinyali» olarak kendini duyurur» (8).

Görüldüğü gibi, düşünle gerçek arasında güç bir denge, ayarlanacak nazik bir doz vardır. Aşkı idealleştirme, tinselleştirme eğilimi ya da en azından sevmeye ve sevilme gereksinmesini önce imgeyle doyurma eğilimi kız ergen için içgüdüyü yüceltmenin, kendini cinselliğin etkilerine karşı korumanın normal bir biçimidir. Fakat bu eğilim erkekler toplumundan kaçmaya yol açmamalıdır. H. Deutsch'un ustaca çözümlemesi göstermiştir ki, genç kızın aşırı duygulu ve

(7) H. DEUTSCH, age., s. 112.

(8) H. DEUTSCH, age., s. 115.

romantik imgeleri, ayrıca erkek çocuktan çok daha uzun zaman tad aldığı kendini seyre dalması, duygusal ve tinsel yaşamının ve kadınlığının uyumlu gelişimi için zorunludur. Gerçekliğe doğru çok enerjik ve çok erken bir yönelme, genç kızın giriştiği etkinliğin amacı -toplumsal, kültürel vb.- ne olursa olsun, daima imgesel yaşamın aleyhine gerçekleşir ve hatta bu yüzden belirli bir fakirleşmeyi içerir. Çünkü bu yazara göre imgesel yaşamın sürüp gitmesi üstün kadınlık niteliğinin kaynaklarından biridir: Sezgi. Bu nitelik aynı zamanda genç kızda erkektekinden açıkça daha belirgin olan özdeşleşme eğiliminden gelir. Ayrıca daha önce ergenliğin karakteristiği olarak betimlediğimiz içebakış zevki de genç kızda daha belirgindir. Özdeşleşme konusunda, genç kızın ve genel olarak kadının sevdiği kişinin düşüncelerini, kanılarını, beğenilerini benimseme eğilimi bir gerçektir ve erkekte çok daha nadirdir. Bu özdeşleşmenin derecesi ve biçimi durumdan duruma değişecektir. Özdeşleşme örneğin yüzeysel kalabilir ve özerk bir iç yaşamla, kişisel bir yargıyla, yaratıcı bir etkinlikle uzlaşabilir veya tersine o kadar tam olabilir ki kadın artık sadece bir ayna ya da bir yankı olmak üzere kendi kişiliğini reddetme durumundadır. Ne olursa olsun, özdeşleşmeye duyulan bu eğilim, kadının en büyük yeteneği olan «kendini başkasının yerine koyma», başkasında olup biteni öznel olarak algılama yeteneğini açıklar.

Bu farklı özelliklerin ortak bir kökeni vardır: Edilginlik. Yazara göre bu özellik kadın doğasının temel bir ögesidir ve erinlik sırasında ortaya çıkar ya da yoğunlaşır. Fakat burada antropologların karşılaştırmalı araştırmalarının ortaya koyduğu kültürel belirlemeyi anımsamak uygun olacaktır. Buna göre H. Deutsch'un betimlediği kadınlık nitelikleri, özellikle edilginlik sadece yapısal veriler olarak görülemez, daha çok büyük ölçüde Batı uygarlığının değerlerinden çıktığı düşünülebilir.

Günümüzde toplumsal, ekonomik ve siyasal kargaşalar kadının konumunu köklü bir biçimde değiştirdi ya da değiştirme yolunda. Kadının erkekle yarışmaya girmediği pek az alan var. Kadının etkinliği gittikçe evin sınırlarını aşmaya yöneliyor. Çağdaş genç kız kendi başının çaresine bakacak yetenekte olma düşüncesiyle yetişiyor, bir meslek öğrenmeyi çok nadir. Öyle görünüyör ki çağımızda yumuşak ve edilgin genç kızdan çok «eksik erkek»i; zayıf, bağımlı ve tümüyle dişi kadından çok enerjik ve aşırı etkin kadını övme eğilimi var. Sosyolog ve psikologlar kadının «erkekleşmesi»nden (ve erkeğin kadınlaşmasından) söz ediyorlar. İki cins arasındaki birçok farkın silinmeye doğru gittiği, giyim kuşamda, meslekte, et-

kinliklerde sadece kadına ya da sadece erkeğe özgü sayılan bir bölüşmenin gitgide daha az yapıldığı bir gerçektir. Teknik toplumu-
muz yeni bir kadın tipi yaratma yolunda değil midir? Bu olanaksız
değil, fakat bu türden bir evrim her zaman son derece yavaştır. En
azından bugün için, ortaya çıkan değişim belki ilk bakışta görüldü-
ğünden daha dışsal kalmaktadır. Herşeyden önce, mesleğe atılan ya
da öğrenime giren genç kız bunu daima «arada iş olsun» diye yap-
makta ve kurtarıcı Yakışıklı Prens'i düşlemeyi sürdürmektedir. An-
nelerinden ya da ninelerinden gerçekten daha az duygusal olan bu
genç kızlar gitarlarıyla şarkı söyledikleri zaman gene daima aşk
şarkıları değil midir bunlar? (*) Kızların pantolon ve kazak giyme-
leri gerçeği hiçbir şeyi değiştirmez.

Öte yandan, mesleklerinde ya da toplumsal, siyasal vb. etkin-
liklerinde önemli makamlarda oturan kadınlar hâlâ pek azdır. Top-
lumun bugün için onlara vermeyi sürdürdüğü ast roller, onların
edilgin eğilimlerine uygundur ve kadınlıklarını korumaktadır. Kuş-
kusuz kumanda kollarını kendileri işlettikleri zaman çok şey deği-
şecektir, ama mutlaka en olumlu yönde değil.

Son olarak bugünün gençliğinin geleneklerinin özgürlüğü soru-
nu kalıyor. Bu özgürlüğün kız ergenin ruhsal gelişimi için erkeğin-
kinden çok daha fazla tehlike içerdiği açıktır ve daha önce anlatılan
herşey bunu göstermektedir. Anababaların böyle bir özgürlüğü en-
gellemeleri sakıncalı olur ve bunun olumlu yönlerini geliştirmeleri
gerekir. Geriye gitmek, genç kızın eve kapanıp yaşadığı çağa dön-
mek söz konusu değildir. Fakat anababaların çoğunun yaptığı gibi
yükümlülüklerini bırakmak da söz konusu değildir.

Bu açıdan bütün bu gençlerin yoksun olduğu şey cinsel eğitim-
dir. Birçok baba ya da anne, oğullarının ya da kızlarının erinliğe
yaklaştığını farkederek ona az çok ayrıntılı, az çok açık, gerçekte ise
çocuğun pek bir şey anlamadığı çoğu kez karmakarışık ve belirsiz
«açıklamalar» yaptıkları zaman görevlerini yerine getirdiklerini dü-
şünüyorlar. Nasıl olursa olsun en iyi durumda bile sadece zihinsel
alandan elde edilmiş, fakat derinliğine özümlememiş bir bilgi söz
konusudur. Hatta birçok anababa, çocuklarının her zaman ve daha
iyi bir biçimde arkadaşlarından bilgi edinecekleri bahanesiyle bu
görevden kaçınıyorlar. Oysa gençlerin gereksinme duydukları şey,
ayak üstü edinilmiş ve almaya şöyle böyle hazır oldukları kulaktan

(*) Duygusal açıdan çağımızın başarılı şarkıları geçmişin şarkılarından hiç
de aşağı kalmamaktadır. Bu da bugünün gençliğinin dünün gençliğinden ta-
mamen farklı olmadığını gösteren bir başka belirdir.

dolma bir bilgi değil, gerçek bir eğitimidir. Çocukluktan itibaren başlaması gereken, çocuğun sadece cinsler arasındaki anatomik farklar ya da üreme konusundaki merakını gidermekle sınırlı kalmayan, gerçek eğitimin tamamlayıcı bir bölümü olan, yani çocuğun kişiliğinin tümünü ilgilendiren bir eğitim... Herşeyden önce cinsellik sevme yeteneğinden -en geniş anlamıyla insanın en yüce yeteneklerinden biri- ayrılamaz. Böyle olduğu halde cinselliğin sözünü etmeden geçmek istenmekte, böylece çocuğun zihinde onun utanç verici ve suçlu olduğu düşüncesi pekiştirilmektedir. İşte en iyi niyetli anababaların bile eksiği cinsel eğitimin bu noktasında çok geneldir. Bu nedenle sayısız eğitimci ve doktor, daha iyisi olmadığından, gençlerin onları eğitebilecek yetenekte kişilerle özgürce konuşabilecekleri tartışmaların okulda düzenlenmesini önermektedir. Böyle konuşmaların gerçek bir gereksinmeye yanıt verdiğini ve gençlerin sadece kendilerini ifade etmek ve soru sormak istediklerini önceki deneyler göstermiştir. Deney ayrıca şunu da göstermiştir ki, bu soruların anababalar ve çocuklar arasında her zaman serbestçe tartışıldığı çevrelerde, çocuklar ergenlikleri sırasındaki sorumlulukları konusunda daha büyük bir anlayış göstermektedirler. İşte günümüzde gençlere tanınan özgürlüğün getirebileceği tehlikeleri ancak bu sorumluluk azaltabilir. Sorumlu ve bilgili ergen, ruhsal dengesi ve gelecekteki yaşamı bakımından korkutucu olabilecek aptalca serüvenlere artık düşüncesizce atılmayacaktır.